

Telegraful Român

Apare Marția, Joia și Sâmbăta.

ABONAMENTUL:

Pentru Sibiu pe an 14 cor., 6 luni 7 cor., 3 luni 3 cor. 50 fil.
Pentru monarhie pe an 16 cor., 6 luni 8 cor., 3 luni 4 cor.
Pentru străinătate pe an 24 cor., 6 luni 12 cor., 3 luni 6 cor.

Abonamentele și inserțiunile să se adreseze

Administrației ziarului «Telegraful Român», Sibiu, str. Măcelarilor 45.

Correspondențele

să se adreseze Redacției «Telegrafului Român», str. Măcelarilor Nr. 45.
Scrisori nefrancate se refuză. — Articoli nepublicați nu se înapoiază.

INSERȚIUNILE:

Pentru odată 14 fil., — de douăori 24 fil., — de trei ori 30 fil.
rândul cu litere garmond.

Influența reformațiunii

asupra bisericii românești din Ardeal în secolul XVI.

De Dr. Ioan Lupaș.

În viața bisericească și în deosebi în deprinderile cercurilor conducătoare se încuibaseră în epoca renașterii multe greșeli și abuzuri. Cei dela căma bisericii, în loc de a fi pentru cei conduși de dâșii ca niște modele de viață creștinească curată, lunecau adesea spre povârnișul necredinții, luând în deșert lucrurile sfinte și căutând să facă izvor de câștig spurcat din administrarea sfintelor taine. Această decadere a bisericii a făcut pe călugărul augustin din Germania, Martin Luther, să rostească, la 1511, următoarele cuvinte de mahnire și de osândă: «Dacă este iad, atunci Roma e zidită deasupra lui». ¹ Experiențele triste, câștigate cu prilejul călătoriei sale la Roma, abuzurile preoților catolici cu deslegarea păcatelor pentru sume mari de bani, meditațiunile sale religioase și cetania îndelungată a Sfintei Scripturi dădură lui Martin Luther curajul de a păși la 1517 în luptă fațășă contra autorității papei din Roma și de a combate abuzurile ivite în viața bisericească din Apus.

Sâmburele învățăturilor lui era, că în lucruri privitoare la credința creștinii nu ar avea lipsă de nici un fel de autoritate lumească. Singura călăuză, pe care trebuie să o urmeze necondiționat orice creștin, este Sfânta Scriptură, în care se cuprinde cuvântul lui Dumnezeu. Tot ce se împotrivesc cu acest cuvânt, sau nu are temei în Scriptură, trebuie socotit ca scornitură omenească și înlăturat din viața religioasă a creștinilor. Prin astfel de învățături voia Luther, să libereze religia creștină de sub apăsarea oricărei autorități omenești și adevărurile Sfintei Scripturi să le poată face înțelese de toate popoarele. De aceea a stăruit, ca în locul slujbelor bisericești lungi și neînțelese de popor, partea de căpetenie a oricăruia serviciu divin să fie propovăduirea cuvântului lui Dumnezeu pe înțelesul credincioșilor, adecă predica neîntreruptă, luminată și convingătoare. Ca să poată înlesni compatrioților săi înțelegerea Sfintei Scripturi, el însuș o traduse din limba latină în limba germană. Exemplul lui fu urmat în curând și de preoții luminați ai altor neamuri. Astfel principiul acesta formal al reformațiunii, adecă cuvântul lui Dumnezeu talmăcit în limba înțeleasă de credincioși, a avut urmări culturale de mare însemnătate pentru toate popoarele, fie că au primit, fie că au combătut învățătura religioasă a lui Luther.

Fiindcă sașii din Ardeal au avut neîntrerupte legături culturale și comerciale cu frații lor din Germania, învățăturile și scrierile lui Luther s'au

răspândit curând și în Ardeal. Cel ce a ostenit mai mult și cu cel mai bun rezultat pentru aplicarea lor la împrejurările de viață ale sașilor ardeleni, a fost Ioan Honterus care, după ce studiasse la universitățile din Viena și Cracovia, tipărind o carte de geografie și o gramatică latinească, ajunsese om cu mare faimă de învățat. ² Când îl chemară sașii în 1533 la Brașov, el a adus cu sine și un tipograf și a început să desvoalte aci o muncă culturală pacinică și stăruitoare.

Cu planul de a reforma biserica sașilor ardeleni, în sensul învățăturilor lui Luther, el a pășit pe față la anul 1542, când împrejurările erau prielnice pentru o astfel de încercare îndrăzneată. În primăvara acestui an murise episcopul romano-catolic din Alba-Iulia, Ioan Statileo, care avea drept de control și asupra bisericilor săsești. Acest scaun episcopesc a rămas apoi vacant timp de 11 ani, chiar de ajuns, ca învățătura lui Luther să se poată răspândi nu numai între sași, ci în mod destul de repede și între maghiarii din Ardeal.

Honterus scrisese o carte intitulată: «Reformațiunea bisericii din Brașov și din toată țara Bârsei», ³ stăruind în deosebi pentru însemnătatea predicii și a serviciului divin în limba credincioșilor, pentru abandonarea unor obiceiuri superstițioase, combătând abuzurile preoților cu taina pocăinții și cu afuriseniile. Dreptul de a excomunica pe cineva din biserică — scria Honterus — nu se cuvine preoților, ci adunării întregi a credincioșilor, dar și aceasta trebuie să-l folosească cu precauțiune. În capitolul ultim, intitulat «despre libertatea creștină» (de libertate christiana) Honterus combate celibatul preoților, sărbătorile și postul. Dintre sfintele taine recunoaște numai două: botezul și cuminecătura.

În Noembrie 1542 preoții săsești din Țara Bârsei au ținut un sinod la Brașov și au primit această carte a lui Honterus ca bază pentru organizarea bisericii luterane săsești. Preoții sașilor au început a se însura, în mai multe părți au scos afară icoanele de prin biserici. Iar când vicarul romano-catolic din Alba-Iulia a cutezat să-i cheme, ca să le dea mustrare pentru această îndrăzneală a lor, universitatea săsască ținu în Noembrie 1544 o ședință, de unde trimise deputație la regina Izabella, văduva lui Ioan Szapolyai, ca să protesteze contra vicarului, și provocă totodată pe toți sașii, cari nu ar fi primit până atunci cuvântul lui Dumnezeu, să se alăture la ceice au primit reformațiunea.

În acelaș an fu ales Honterus ca paroh în Brașov și cartea lui, menită numai pentru reformarea bisericilor din țara Bârsei, ajunse în curând re-

² G. D. Teutsch: «Über Honterus und Kronstadt zu seiner Zeit» în «Archiv des Vereines für siebenbürgische Landeskunde» 1876 p. 93 și urm.

³ «Reformatio ecclesiae Coronensis ac totius Barcensis provinciae» Szabó Károly: Régi magyar könyvtár vol. II. p. 6 Nr. 30.

gulă generală pentru toate bisericile săsești din Transilvania. ⁴

Tot el tipări și un fel de molitvelnic pentru preoții și slujitorii bisericii (*Agenda für die Seelsorger und Kirchendiener in Siebenbürgen*. 1547). — Ceeace făcu Honterus pentru sași, îndeplini în scurtă vreme pentru ungurii din Cluj *Gaspar Heltai*, de origine sas din Cisnădie, dar care se făcu ungur și ajunsese preot în Cluj la 1544. Dieta ardeleană, ținută la Turda în Octombrie 1545, spre a împedea răspândirea reformațiunii, a decis, ca în viitor nime să nu îndrăznească a introduce vreo înnoire religioasă, iar monahii și alte fete bisericești să-și poată îndeplini liber datorintele slujbei lor dumnezeiești, fără nici o piedecă din partea nimănui. ⁵ Dar decisiunea aceasta n'a putut să împiedece curentul de reformă, pornit cu însuflețire. El și-a urmat cursul dezvoltării sale mai departe până la organizarea deplină a bisericilor reformate săsești și ungurești.

Cu toate că reformațiunea nu recunoaște în principiu preoția și ierarhia, ci susține, că fiecare creștin poate veni în atingere directă cu Dumnezeu, fără mijlocirea sfinților sau a preoților, ci numai cu ajutorul evangheliei lui Isus, — necesitățile vieții practice au dovedit, că este totuși de neapărată trebuință, să-și aibă și biserica reformată (protestantă) preoții și episcopii săi. Înainte de a avea episcop, preoții sașilor și ungurilor reformați din Ardeal trebuiau să meargă pentru ordinațiune (sfințire, hirotonire) la Luther în Wittenberg, ceace era o greutate destul de mare. De aceea sașii își aleg în 6 Februarie 1553 ca episcop al lor pe preotul din Sibiu Paul Wiener, iar după moartea acestuia pe Matia Hebler, deasemenea preot în Sibiu (25 Ian. 1556).

Ajungând și Ardealul pentru timp scurt sub stăpânirea lui Ferdinand de Habsburg, acesta trimite la 1553 în Ardeal pe Paul Bornemissa, ca episcop romano-catolic. Dar el n'a putut să recâștige pentru catolicism terenul pierdut. Căci Ardeleni, chemând la începutul anului 1556 iarăși în fruntea țării pe Izabella și pe fiul ei Ioan Sigismund, dieta ținută la Sebeșul săsesc în Martie acelaș an, sub conducerea guvernatorului Petru Petrovici, a decis confiscarea dijmelor, obiceiuite a se plăti din vechime episcopiei catolice din Alba-Iulia. De aceea episcopul Bornemissa, neputându-se alătura la partida lui Ioan Sigismund, se văzu silit a părăsi Ardealul. Iar biserica romano-catolică din Ardeal rămase timp îndelungat fără episcop. (Va urma)

⁴ «Reformatio ecclesiarum Saxoniarum in Transilvania», tipărită la 1547 și sporită cu câteva capitole nouă: despre cauzele matrimoniale, despre îndreptarea unor abuzuri politice (de quibusdam politicis abusibus reformandis) și despre vizitațiunile anuale, pe cari erau îndatorăți a le face protopopii, predicând în fiecare comună și îndreptând relele ce s'ar ivi.

⁵ «In negotio religionis decretum est, ut deinceps nemo aliquid innovare audeat... Monachos autem et alios Ecclesiasticos viros nemo aliquo impedimento afficiat, sed divina officia more solito libere exercere possint» (Erd. o. eml. vol. I. p. 218).

Rolul și chemarea

preotului român în armată,

de Ioan Dănciță, preot campestru ort. român.

III.

Acest stadiu, în care recrutul și preotul stau față în față, ca elevul cu dascălul, este cel mai greu, atât pentru noi, ca învățători, cât și pentru recrut, ca elev. Peste acest stadiu dacă am trecut ambii norocoși, înțelegându-ne reciproc, poate urma instrucția factorilor competenți întru formarea de combatanți bravi a fiilor noștri sufletești, adunați sub aripa noastră povăuitoare.

Românul dela fire este mândru când să simțeste în uniformă militară, și dacă vine în limba și după priceperea lui știe să-i demonstreze trecutul ostășesc, plin de viteji al neamului său, dacă i se vor istorisi faptele eroice, săvârșite în decursul acestui război de antecesorii și camerazii săi, dacă peste tot instrucția lui se face într'un mod plăcut și atrăgător, atunci este imposibil, ca din materialul nostru de țărani deștepți și isteti dela natură, înzestrați din partea provedinții cu minte, pricepere și judecată sănătoasă, să nu formăm într'un timp relativ scurt ostași și bărbați bravi. Nu-mi pot închipui din partea preotului o ocupație mai plăcută decât aceasta, de-a trezi sentimente nobile și însușiri alese în sufletul fiilor neamului nostru, onoarea și vaza cărora ne este și a noastră. Este însă o plăcere și pentru ostașul român să-și vadă și asculte pe părintele său sufleteș, venit să-l cerceteze și lumineze, îndeosebi atunci, când preotul le istorisește soldaților totdeauna ceva nou și atrăgător și le vorbește despre lucruri ce-i interesează și ce le leagă atențiunea.

Îndeosebi ambiția fiecărui recrut trebuie deșteptată și dorul de-a fi el între primii, cari aspirează la înaintare și vază între camarazi.

Trezirea sentimentului unei emulații cinștite ni se impune în mod categoric! Preotul militar va griji, ca la festivități și ocațiuni împreunate cu paradă militară, ostașilor lui să li se dea cuvenita atențiune, menajându-le astfel conștiința valorii proprii, ca ostaș care să pregătește să-și apere țara în fața dușmanului.

Atenți trebuie să fim, ca ordinele cari au să fie împărțite recruților noștri să li se esplice la înțeles și respicat, conform gradului de pricepere a fiecăruia. Având în vedere, că tot din 8 în 8 zile ordinele mai înalte li se împărțesc în mod solemn, este de dorit, ca preotul militar să-și reclame această sarcină pentru sine, fiindcă executarea ei corectă, din punct de vedere militar, este de o deosebită valoare.

Preotul militar, cătră care recruti, credincioșii lui, se apropie totdeauna cu cea mai mare încredere, — natural, dacă a știut să le câștige

¹ «Ist eine Hölle, so ist Rom darauf gebaut». G. Koch și A. Philipp, «Handbuch für den Geschichtsunterricht». Leipzig 1916, pag. 297.

simpatia, — are să ia în considerare ori-ce dorință și rugare justă, exprimată din partea lor, având suprema datorință de-a să interesa apoi la locul competent pentru umana lor execuție. Pot asigura pe ori și cine, că acolo, unde autoritățile militare cunosc zelul preotului de-a colabora la munca lor grea, este într-o parte, — întrucât este just și posibil, — ascultat, dându-se preotului puțința de a-și împlini promisiunea făcută în fața respectivului său credincios.

O datorință principală, care formează totodată centrul chemării noastre în garnizoane, este grija depusă pentru morala și cerințele sufletești ale recruților de sub păstoria noastră. Războiul de față a dovedit din belșug, că forța și valoarea unui ostaș bun nu zace exclusiv numai în vitejia și brațul său, ci ea să razămă în sentimentele religioase, cari formează puterea sufletească a soldatului. Ca popor civilizat, noi nu avem trebuință de ostași însălbătăciți, barbari, ci de soldați, cari cugetă și procedează uman între toate împrejurările vieții lor militare. Valoarea morală a cuiva depinde, cum știm, dela creșterea religioasă a sa. Sufletul și conștiința este regulatorul vieții noastre morale; însușirile sufletești ale ostașilor noștri trebuie deci neconținut udate cu apa vie ce curge din izvorul etern al evangheliei lui Isus Cristos. Datorința și chemarea noastră este să creștem și să formăm din recruți nu numai soldați bravi, ci și oameni morali, religioși și cinștiți, conlucrând prin aceasta la înmulțirea calităților eminente ale unui ostaș de model.

Scopul nostru ni-l vom ajunge, dacă regulat, Duminecă după Duminecă, și la toate serbările mai însemnate, ne comandăm ostașii la biserică, unde după terminarea sfintei liturgii sau a utreniei, prin predici și cuvântări acomodate îi educăm succesiv, conform scopului nostru.

Acești soldați, cari să pregătesc, ca azi mâne să stea față în față cu moartea, pot fi ușor conduși pe calea indicată de morala creștină, fiind sufletul lor timid, egal unei mase, de ceară, pe care o poți forma după cum dorești.

Taina sfintei spovedanii și a sfintei cuminecături sunt asemenea două mijloace escelente, cari ne ajută mult în munca noastră de grădinari ai sufletelor. Să nu scape nici unul din preoții militari din vedere datorința strictă de a spovedi și cumineca pe fiecare din recruții lui, cari să pregătesc să plece pe câmpul de onoare. Împlinirea conștiințioasă a acestei datorințe o cer legile dumnezeiești și omenești deopotrivă. Un suflet împăcat cu sine și cu creatorul său, un ostaș spovedit și cuminecat, este înarmat cu două arme puternice, cari îl vor apăra afară pe câmpul de luptă în fața morții de teribilul dușman, numit «*remușcare sufletească*», care dușman birue pe toți aceia, cari din oare-care cauză au uitat să-și pregătească sufletul și pentru ora morții. Este teribilă moartea unui om neimpăcat sufletește cu Dumnezeu! Să ne scutim deci frații noștri de chinurile grozave ce le simte păcătosul în clipele apropierea morții sale, când mărturisirea lui și deslegarea din partea preotului în foarte multe cazuri este imposibilă. Să nu ne facem vinovați înaintea lui Dumnezeu, care ne-a încredințat cu grijile și împlinirea trebuințelor sufletești ale turmei ce o păstoria azi, cu păcatul, că n'am căutat să dăm posibilitatea fiilor noștri sufletești, ca să întreprețuți sufletește în hora morții.

Un preot militar conștuit de chemarea sa va căuta, ca cu aceasta ocaziune să împartă fiecărui ostaș câte-o cârtică de rugăciune, care

este cea mai potrivită și priincioasă merinde sufletească pentru ostaș, pe greul și dubiosul său drum. O cârtică de rugăciune este cel mai scump și sincer preț al ostașului, cu care poate el conversa zi și noapte, care-l întărește și îmbărbătează decăteori o cere aceasta un suflet trudit. Câți ostași n'am văzut în casarmă, în tranșee și în spitale, durmind cu cârtica de rugăciune strânsă la inimă sau pe buze! Cârtii lui de rugăciune își povestește ostașul durerea și dorul sufletului său, iar ea la rândul ei îi răspunde îmblăugat pentru încrederea ce i-o arată. Cu acest mic preț să ne înzestram păstoria noastră, cari ori-unde o vor deschide, își vor aduce aminte și de noi cei ce l-am înzestrat cu acest dar prețios, a cărui valoare adevărată o vor cunoaște în întregime în ora grelelor încercări.

Legi sancționate. Marți, în 30 Octombrie, a ținut ședința casa magnaților și a votat și ea cele trei legi urgente: despre indemnizare, despre prelungirea involei financiare cu Croația și despre ajutorul de război pe seama funcționarilor publici. Conform usului, trebuia să țină acum de nouă dieta o ședință formală, pentru a lua la cunoștință, cumcă a votat și casa magnaților legile numite: dar pentru a putea primi legile cât mai curând sancționarea prealabilă, de astădată s'a abstat dela acest obicei, ci identitatea hotărârilor aduse s'a constatat numai prin confrontarea proceselor verbale, iar legile au fost înaintate Maiestății Sale Regelui spre sancționare, fără a mai trece odată prin dietă. Dela cancelaria de cabinet au sosit la Budapesta legile sancționate și publicarea lor s'a făcut în unul din ultimii numeri ai monitorului oficial din Budapesta.

Din parlament.

Interpelarea deputatului Dr. Stefan C. Pop. (Urmare).

St. C. Pop: E lesne aceluia să vorbească, care n'a suferit toate aceste neazuri. Trebuia să mă aștept la așa ceva, după ce am văzut ce bună dispoziție domnește în Cameră, în primele zile ale dezbaterii indemnității. Totuși sânt încă aici oameni, cari de trei ani n'au avut voie bună, fiindcă au suferit mereu, nu numai aceia, cari au fost goniți din căminul lor, ci și noi, cari ședem aici, în parlament, cari simțim suferințele fraților noștri, ce nu de noi, ci de războiul groznic au fost pricinuite.

Onorată cameră! Că am dreptate, că mulți oameni nevinovați au trebuit să sufere, dovedește și faptul, că numai din comitatul Sopron, din 970 români internați 600 au fost retrimiși acasă. Acest fapt motivează afirmația mea, că mulți nevinovați au fost internați, și că au trebuit să îndure multe, fără să fie păcătuit cu ceva. Cazul lor merită prin urmare să fie rezolvat cât mai curând și mai cu dreptate.

Onorată cameră! Iși poate oare inchipui cineva un lucru mai tragic, decât acela, când părintele e internat, fiul luptă pentru patrie pe front, iar mama cu copiii ei mai mici trăiesc în mizerie acasă? Credeți oare, că aceasta este o simplă afirmație? Dacă doriți, vă pot ceti până mâne dimineață documente, cari dovedesc, că la cei mai mulți internați, fiii lor au sângerat pe câmpul de bătăie, iar capii de familie, printre străini, trebuiau să se hrănească cu pâinea milei. O dovadă strălucită este și această scrisoare a unui părinte internat la Dobrițin, și care a avut nenorocirea să locuească la graniță, la Gyergyótölyges.

O voce (din stânga): Acolo nimeni nu se poate întoarce încă acum.

St. C. Pop. Acest părinte încă la începutul războiului a fost prigonit, și odată cu fiul lui, aruncați în pușcărie. Când s'a dovedit nevinovăția lor, fiul a fost înrolat, iar părintele internat. Acest fiu, care a fost în temniță, ca trădător de patrie, este acum locotenent, decorat cu medaliile de aur și de argint pentru merite militare, și a primit și Signum Laudis și Crucea de merit militară cl. III-a, el, trădătorul de patrie! Acest fiu a voit să se prezinte la dl ministru, pentru a-l ruga de grație pentru părintele lui și pentru cele patru surori ale lui, muritoare de foame. I s'a spus, că numai secretarul de stat îl poate primi, căci atunci s'a produs schimbarea de guvern. Fiul și-a pus pe pept toate decorațiile, cu cari a fost distins pentru a arăta, că tatăl care crește astfel de fiu, nu poate fi trădător de patrie.

Pentru a mai da o pildă, citez pe dl colonel Șoldea, care a fost în penziune, și când patria a fost în pericol, s'a prezentat de bună voie și în fruntea unui regiment de honvezime a murit moarte de erou. Urmarea sacrificiului său fu, că soția lui a fost internată la Sopron.

Onorată Cameră! Aș putea da un mănunchiu întreg de astfel de cazuri, de care ori ce om, care simte, nu numai că s'ar speria, ci și îngrozi.

Avem un avocat, ai cărui trei fii sunt în distinse poziții militare. O fetiță din împrejurimea Clujului, și care s'a prezentat când au plecat cei evacuați, a suferit un martiriu de 6 săptămâni sau luni, fiindcă a avut o ceartă cu fata cărciumarului din satul ei, și când s'a stabilit nevinovăția ei, a fost trimisă în comitatul Sopron, ca să sufere acolo mai departe. Tatăl ei este de 70 de ani, și maica ei de asemenea zace acolo, iar un unchiu al fetei a căzut în război.

Dar oare mai doresc domnii deputați să completeze aceste date triste? Doresc să le mai aduc și alte dovezi, ce teribile abuzuri s'au comis? Convingerea mea este, că au fost cauzate numai de autoritățile inferioare, cari s'au descărcat de vechia ură ce aveau înainte de război și s'au răsunat pe frații lor, aruncându-i în mizerie și rușine. (Strigăte în stânga: Cum sună motivarea? De ce nu vorbiți de transfugi?) Eu vorbesc de cei internați. Onor. Deputați! Măsurile luate la început fiecare le a considerat așa, în vederea faptului, că un asemenea război n'a mai fost, în asemenea timpuri până ala, măsura nechibzuită e la ordinea zilei, deci totul se explică; însă mai târziu, când situația s'a liniștit, când a trecut furtuna, când nu mai este inamic lângă hotarul țării, menținerea unei asemenea stări este mai mult decât nemilostivire. După expresia dl-ilor G. Polónyi și Stefan Rakovszky: «Acest abus în contra legii duce la tiranie». Nu acuz actualul guvern și nu am interpellat din această cauză, ci numai fiindcă măsurile pe cari neapărat trebuie să le ia guvernul, sunt motivate prin așa importante cauze. Nu e vorba numai de aceea, că unul sau altul a părăsit de 14 luni căminul său și a neglijat cu totul gospodăria lui și că viața și sănătatea lui este în joc, ci și că mulțimea de copii, averea, totul se distruge. Și de ce? Cui folosește?

Onor. Cameră! Se apropie eara. Am fost în primăvară singur în comitatul Sopron. Cine cunoaște această regiune, știe că nu este prea productivă. (Contrațiceri în stânga.)

Un glas din stânga: Una din cele mai bune!

Dep. Fényes László: Românii ar fi luat-o și aceea, dacă ar fi putut!

Dep. St. C. Pop: D-ta d-le deputat aveai obiceiul să aperi interesul poporului. (Răsete). Se vede, că pentru d-ta nu există alt popor pe lume. Iarna n'au fost lemne la Sopron. Nu s'a putut face foc. Vara nu s'au putut hrăni internații, fiindcă n'au fost mijloace, și scumpetea era așa de mare, că cei cari căpătau cele 2 coroane, puteau lua cu ele 2 ouă. Se apropie eara, care este teribilă, mai ales acolo unde lipsește materialul de încălzit și nu sunt alimente. Atrag atenția onor. guvern asupra faptului, că nici pentru bani nu capătă mâncare și de geaba se jelesc. Aceia, unde au fost în gazdă, le-au spus să se mute. Ce împedecă acum repatrierea acestor oameni? Poate vechia acuză a fostului ministru de justiție, că s'au întâmplat multe delicturi în contra intereselor armatei? Aud mereu, că comandantul suprem al armatei este contra repatrierii internaților. Spiritul legii este, ca asemenea internări în interesul armatei se pot opera numai în zona operațiilor de război. Cum de au fost internați români din comitatul Aradului, care n'a fost niciodată zonă de operații? Internații din comitatul Aradului, sunt cei mai de treabă oameni. Au numai o singură vină. Anume, că sunt ceva mai cărturari (citiți), mai independenți și poate au făcut cândva opoziție în consiliul județan. (Sgomot și contrațiceri în stânga.)

Dep. Vilhelm Sámegi: Octavian Goga (sgomot și strigăte în stânga: Lucaci! Președintele sună).

Dep. St. C. Pop: Nu vorbesc despre aceștia! Așa cum s'au terminat toate, trebuie pus capăt și acestor internări. Și prusienii sunt foarte severi, și totuși în Prusia n'au fost internați decât aceia, cari au criticat cu deosebire asprime organizația armatei, cum au fost părtașii violentei fracțiuni socialiste a dep. Liebknecht. Dar măsurile prusiene n'au ținut mai mult de șase luni și după 6 luni internații au fost eliberați. La noi sunt mulți internați de peste 14 luni și încă nu li s'a dat drumul acasă (Sgomot în stânga).

Un glas (din stânga): Armata stă în Carpați.

Dep. St. C. Pop: După cum am reamintit, nu pot înțelege din ce cauză s'a luat, în opoziție cu legea, măsură de a se

da internaților la început o coroană, apoi 1.60 și acum 2 cor., când legea spune clar, că statul trebuie să susțină complet pe acei internați, cari nu se pot susține singuri. De când am anunțat aceste fapte, am fost informat, că armata dă hrană internaților. Nu știu sub ce titlu, însă fapt este, că datoria statului este de a-i susține și nu dându-le ceva, ca de pomană, ci îngrijindu-i conform poziției lor. Iarna, preoții și învățătorii au mers în pădure să taie lemne, spre a nu degera de frig, și iarna preoții au intrat ca salahori, spre a putea trăi, ba unul s'a făcut chiar barbier! Rog foarte mult onor guvern, ca bazat pe datoria morală, care a exprimat-o cu ocazia discuției acestei legi, să ia măsuri cât se poate de grabnice. După modesta mea părere, ministrul care singur a dat ordinul în chestie, îl poate tot el retrage. Dacă procedăm pe aceeași cale birocratică a corespondenței, vine iarna și pier acolo cei mai buni din oamenii noștri. Veneratul primar al orașului Biserica-Albă, avocatul Roșiu, a murit de boala grea contractată acolo. (Sgomot). Doar nu vom lăsa să piară fără nici o vină concetățenii noștri, destul că pier de glonțul dușman și de boale.

(Va urma).

Nr. 7797/917. Școl.

Concurs.

Din fondurile arhidiecezane sunt vacante următoarele stipendii, — pentru conferirea cărora se publică concurs cu termen de 30 de zile dela prima publicare în ziarul «Telegraful Român».

I. Din fondul Moga. Un stipendiu de 1000 (Una mie) coroane, pentru studii juridice sau filozofice la universitate.

II. Din fundațiunea «Francisc Josif»: 3 stipendii de câte 100 cor. pentru studenți din școalele medii.

III. Din fundațiunea Coloea: 2 stipendii de câte 100 cor. pentru studenți din școalele medii.

Cererile de concurs sunt a se adresa Consistorului arhidiecezan, provăzute cu următoarele documente în original:

1. Extras din matricula de botez;
2. Testimoniu din anul școlar trecut 1916/917;
3. Atestat de paupertate;
4. Alte eventuale documente recomandatoare.

Sibiiu, din ședința Consistorului arhidiecezan, ca senat școlar, ținută la 12 Octombrie 1917.

Consistorul arhidiecezan.

Congresul de igienă publică.

În conformitate cu programa anunțată, Reuniunea medicilor din capitala țării și-a ținut ședințele congresului în zilele de 25-28 Octombrie a. c. în sala vechiului parlament.

La prima ședință, de Joi, s'au prezentat toți profesorii facultății de medicină, doctorii spitalelor din Budapesta, numeroși medici militari, reprezentanții din provincii ai autorităților, precum și trimișii diferitelor ministere, ai comandei militare supreme, ai capitalei și alt public distins. Interesul publicului pentru conferențe și dezbateri s'a manifestat în toate ședințele, dela început până la sfârșit.

Congresul s'a deschis prin vorbirea președintelui baron Dr. Coloman Müller, membru al casei magnaților. Oratorul, după ce a constatat puținul interes arătat înainte de război pentru sănătatea populației din Ungaria, accentuează ca o lucrare de urgență: *înființarea ministeriului de igienă publică* și întemeierea unui institut al igienei publice.

Profesorul universitar, Dr. Leo Liebermann, a vorbit în aceeași ședință despre problemele statului pe terenul afacerilor sanitare.

A doua ședință de Vineri, cât și cea următoare de Sâmbătă și Duminecă, aveau la ordinea zilei iarăș chestiuni de cea mai mare însemnătate. Consilierul Iosif Szterényi a rostit o conferență despre politica de sporire a populației din punct de vedere economic. Aminteste mai întâi de Franța, unde în 1915 la 100 de morți erau 71-73 de nașteri; în 1916 numai 42, iar în 1917 abea 36 de nașteri la 100 de morți. Va să zică astăzi în Franța mor de trei ori atâta

oameni, câți se nasc. În fața acestui fapt înfrigorant este de prisos orice comentariu. Guvernul Germaniei a făcut o anchetă, în primul an de război, cu raport la politica de sporire a populației; datele însă nu s'au publicat, probabil din cauza că nu cuprind de loc știri îmbucurătoare pentru Germania. Stările sunt foarte triste și la noi, dar nu sunt desperate ca în Franța. Ungaria în 1914 a avut 640.000 nașteri; în 1915 numai 434.000, iar în 1916 abea 292.000 nașteri. A crescut, dimpotrivă, numărul cazurilor de moarte — este vorba numai de morțile între civili. — și în primii doi ani de război locuitorii Ungariei au scăzut cu 500.000 de suflete. În 1914 nașterile erau cu 66 mai mari; în 1915 sunt cazurile de mortalitate cu 7 mai mari la 100 de nașteri, iar în 1917 cu 27 mai mari. Socotind și numărul aproximativ al celor căzuți în război, se poate zice că locuitorii Ungariei au scăzut în primii trei ani ai războiului cu un milion și jumătate de oameni. Tristă perspectivă ni se deschide, dacă gândim la stările ce vor urma după 18-20 de ani. Numărul tinerilor de 19-20 de ani în 1934 va fi de 154.000, în 1935 numai de 98.000, iar în 1936 numai de 67.000. Ce va fi în 1937, atârnă dela durata războiului. Zadar nic se vorbește despre avânt economic, dacă nu vor fi brațe tinere muncitoare, care fac progresul unui popor.

Ce însemnează pierderile acestea socotite în capital? Valoarea lucrului unui muncitor este socotită de Bariol cu 24.310 franci. Pe baza acestei socoteți monarhia pierde în fiecare an de război 2 $\frac{1}{4}$ miliarde de coroane, socotind în bani viețile pierdute. Statele beligerante pierd până acum, după aceeaș socoteală, 41 miliarde de coroane.

Măsuri de îndreptare se pot realiza prin: asigurări generale pentru popor din partea statului, apărare mai energică a mamelor și sugătorilor, îmbunătățirea raporturilor sanitare pe sate, unde mortalitatea este mai mare ca la orașe.

Din ideile și propunerile celorlalți vorbitori, din ședința aceasta și din cele următoare, mai reținem câteva, și adică:

Mai puține ore de învățământ, și mai mulți doctori în comune;

Reformarea creșterii militare; căci este absolut greșit, a scoate pe tinerii țărani din satul lor și a-i duce pe 3 ani în orașe, unde raporturile de viață sunt pentru dânsii străine: prin aceasta statul pune piedeci căsătoriilor și promovează prostituția și boalele venerice;

Obiectul de învățământ al igienei să fie luat în seamă cu de adinsul în școale secundare și primare;

În Ungaria se află astăzi peste 400.000 de tuberculoși; în fața acestei cifre bugetul statului nu conține decât 700.000 coroane pentru apărarea împotriva tuberculozei. Războiul a sporit numărul celor morți de tuberculoză: în 1915 au murit cu opt mii mai mulți ofițeri, decât în 1914 (soldații morți de ofițeri nu sunt socotiți în numărul de opt mii). După război se vor întoarce acasă multe mii de soldați ofițeri și vor înficia împrejurimea lor. De aceea este datoria statului să intervină în combaterea boalei, prin înființarea de spitale pe seama tuberculoșilor în toate ținuturile din țară, și prin organizarea de sanatorii populare în locuri cu climă potrivită.

Congresul de igienă publică a dat sfaturi și îndrumări serioase și motivate cu teme. Rămâne ca cei chemați să caute a îndeplini sfaturile și îndrumările cu râvnă aceea, care o pretinde importanța problemei. Este vorba de viitorul omului, al familiei, al societății, al tuturor popoarelor ce locuiesc această țară.

Pentru incendiații din Apoldul de jos.

La colecta deschisă pentru ajutoarea celor lipsiți din Apoldul de jos, în urma focului care le a nimicit avutul, au mai contribuit următorii domni:

Dr. Ilie Beu 100 cor., Ionel Comșa 100 cor., Alexandru Lebu 100 cor., Dr. Eusebiu R. Roșca 20 cor., Nicolae Ivan 20 cor., Dr. Lucian Borcia 20 cor., Dr. Ioan Fruma 20 cor., Dr. Ioan Stroia 20 cor., Dumitru Vulcu 10 cor., Lazar Triteanu 10 cor., Dr. Oct. Costea 10 cor., Dr. Vasile Bologa 10 cor. și Dr. George Proca 5 cor. La oaltă 445 coroane. Li se exprimă mulțumită.

REVISTĂ POLITICĂ.

Germania. După o activitate de trei luni și jumătate, cancelarul Dr. George Michaelis se retrage din postul avut, pentru a fi înlocuit cu prim ministrul bavarez de până acum, contele George Hertling, bărbat cu reputația unui distins politician. Împăratul Wilhelm s'a abătut dela obiceiul din trecut, când cancelarul imperial era prim-ministrul Prusiei și ministrul său de externe. Actualul cancelar, contele Hertling, numit acum de împăratul Wilhelm, este ministru bavarez și romano-catolic. Împlinește vârsta de 75 de ani. Părăsind catedra de filozofie dela universitatea din München, ajunge în 1912 ministru prezident și ministru de externe al Bavariei. În calitatea aceasta a condus politica bavareză cu multă iscusință și energie.

Va fi norocul Germaniei și al aliaților săi, dacă noul cancelar va izbuti să deslege problemele mari ce i se încredințează astăzi.

Italia. Noul cabinet italian s'a compus, în sfârșit, sub prezidenția lui Sonnino, care este tot odată și ministru de externe și de interne, ministru de colonii: Colosino, de justiție: Sacchi, de finanțe: Meda, de visterie publică: Nitti, de război: Alfieri, de marină: Del Buono, de muniție: Dall Olio, de patronaj în război: Bissolati, de culte și instrucțiune: Berenini, de lucrări publice: Dari, de agricultură: Miliani, de industrie și comerț: Ciuffelli, de poște: Fera, de comunicație: Bianchi.

Presa italiană abea acum recunoaște marea catastrofă, care a izbit fără veste țara; crede însă că aliații vor veni în ajutorul Italiei. Cel mai bun ajutor ar fi ofensiva Rusiei, dar spre nenorocirea noastră, — zice presa italiană, — Rusia este incapabilă de atac, iar puterile centrale voiesc să producă în Italia o turburare întocmai ca în Rusia, care a căzut jertfa anarhiei interne. Oare vor înțelege Franța și Anglia, că este în interesul lor propriu a sări în ajutorul Italiei? întrebă aceeași presă.

Rusia. Conferința convocată de înțelegere, în scopul revizuirii planurilor de război, își va începe în curând desbaterile. Cu acest prilej, după știri dela Stockholm, s'a pornit o mișcare a sovietului în vederea întrunirii tuturor partidelor socialiste din țările înțelegerii în acelaș timp cu întrunirea conferinței. Prin pașul acesta voiesc socialiștii ruși să facă presiune asupra guvernelor, așteptând dela ele să se declare lămurit asupra scourilor democratice ale războiului fără anecări. Raportul între soviet și înțelegere este foarte încordat, și nu-i exclusă puțința ca maximaliștii să ajungă cu desăvârșire la putere. Poziția lui Kerenski devine tot mai nesigură. Partidele rusești sunt nemulțumite cu atitudinea lipsită de energie a dictatorului și voiesc să-l răstoarne. Sovietul cere, să se concentreze întreaga putere în mâinile sale, a sovietului, în fruntea căruia stă Troțki, cunoscut pentru sentimentele sale dușmănoase înțelegerii. Organul bolșevician, ce apare în Stockholm, scrie: Noi rușii trebuie să încheem pace separată cu Germania; altă salvare nu există, dacă înțelegerea vrea să continue războiul.

Consiliul de regență polon. Se anunță din Varșovia: În cadrul unei strălucite festivități s'a făcut instalarea consiliului de regență polon în salele castelului regal, împodobite cu flori și cu plante decorative. Gu-

vernorul german Beseler a citit decretul împăratului Wilhelm, care numește membri ai consiliului de regență pe: arhiepiscopul Varșoviei Alexandru Kakowski, prințul Zdzislaw Lubomirski și pe marele proprietar Iosif Ostrowski. Guvernorul austro-ungar din Lublin, contele Szeptycki, a citit un decret de cuprins analog al monarhului Carol. În numele consiliului de stat a mulțumit Iosif Ostrowski pentru puterea ce li s'a încredințat, declarând că regenții voiesc să conducă regatul polon, spre forma de stat independent, pe baza manifestelor și patentelor date din partea domnitorilor puterilor centrale. După festivitatea aceasta membrii consiliului de regență au depus jurământul în catedrală în fața episcopului Zdzitowiecki, iar un prelat a citit proclamația regenților către națiunea polonă. Cu prilejul festivității de instalare s'a dat amnestie pentru mulți osândiți și s'au făcut și alte ușurări pentru locuitori.

Războiul.

2 Noemvrie.

Pe la partea de mijloc și de dinjos a râului Tagliamento stăm în atingere cu dușmanul. Am respins trupele italiene, cari la ost dela râu s'au năzuit să se mențină. Cu ocaziunea aceasta mai multe mii de prizonieri au căzut în mâinile trupelor aliate. Înaintarea trupelor noastre se face conform planului. Pe mai multe locuri rezistența dușmanului a trebuit să fie zdrobită.

La frontul ostic, în Macedonia și în Albania, nu s'a întâmplat nimic deosebit.

Frontul dela vest. La gruparea de armate a moștenitorului de tron bavarez Ruprecht lupta de artilerie a fost extraordinar de vehementă. Zona germană a stat sub foc puternic. Încercările de înaintare a trupelor de recunoaștere engleze au eșuat. S'a potențat focul de artilerie și la gruparea de armate a clironomului german. Franzezii au îndreptat atac cu puteri mari, dar atacul lor s'a prăbușit înaintea liniilor germane de apărare.

3 Noemvrie n.

Frontul italian. La râul Tagliamento situația a rămas neschimbată. Numărul prizonierilor a trecut peste 200.000, iar al tunurilor capturate peste 1800. Mitralierele, aruncătoarele de mine, și cealaltă pradă încă nu e numărată.

La frontul ostic s'a început de nou activitatea artileristică, la Dünaburg, Smorgon, Baranovici și la partea de dinjos a râului Zbruč. În Albania situația e neschimbată. În Macedonia s'a potențat în mod însemnat lupta artileristică, la ost dela Vardar.

Frontul dela vest. Activitatea războinică a fost redusă la toate armatele, din pricina vremii ploioase și a negurei. În Flandria dușmanul a ținut sub foc puternic orașul Dixmunde și liniile ce-i aparțin. La Chemin de Dames germanii și-au schimbat pozițiile, în noaptea spre 2 Noemvrie, neobservați și neconturbați de dușman. Cu ocaziunea unei întreprinderi de recunoaștere germanii au făcut prizonieri, între cari s'au aflat și americani. Asupra orașului Londra precum și asupra altor orașe engleze, au fost aruncate bombe cu succes.

4 Noemvrie n.

La frontul ostic, pe drumul dintre Riga și Wenden, trupe de cercetare rusești au fost luate la goană. În Macedonia s'a continuat și eri lupta vie dintre Vardar și Doiran. Bulgarii au respins trupele engleze. La frontul italian s'a potențat activitatea de război la râul Tagliamento. Prestațiunile armatei comandate de generalul de infanterie Alfred Krauss, în această ofensivă dela frontul italian, sunt extraordinare și raportul oficios le amintește cu laudă. În Albania situația e neschimbată.

Frontul dela vest. La gruparea de armate a moștenitorului de tron bavarez Ruprecht, în Flandria, focul de artilerie a fost pe unele locuri mai viu, iar lupte de infanterie s'au dat numai la satul Paschandelde. Liniile germane au fost mutate mai înainte. Atacurile engleze le-au respins germanii, pe mai multe locuri. La gruparea de armate a clironomului german, activitatea artileriei a fost mai vie. Avangardele germane au avut ciocniri succese cu trupele cercetătoare dușmane. Pe malul ostic al râului Maas focul puternic s'a continuat ziua întregă.

Pentru orfelinat.

Din dieceza Aradului s'a încheiat colecta inițiată de P. S. Sa, Domnul Episcop Ioan I. Papp, cu rezultatul frumos de 58.662 Cor. 28 fil. care sumă s'a trimis și primit de cassa arhidiecezană. În suma aceasta nu se cuprinde darul P. S. Sale Dlui Episcop de 5000 coroane, despre care s'a dat socoteală și s'a făcut cuvenita publicare.

Din tractul Lupșei a intrat cu discul purtat la Ziua Crucii 312 cor. 41 fil.

Din tractul Săliștei 219 cor. 79 fil.

NOUȚĂȚI.

Din cauza sfintei sărbători de Joi, Mucenicul Dimitrie, numărul proxim al ziarului nostru apare Sâmbătă înainte de amiază.

Ziua Monarhului Duminecă. În 4 Noemvrie nou, fiind ziua onomastică a Maiestății Sale, Împăratului și Regelui nostru Carol, serviciul divin l'a celebrat în catedrala din Sibiu Excelența Sa, Înaltpreasfințitul Domn Arhiepiscop și Mitropolit Vasilie Mangra, asistat de următorii domni: Arhimandritul Dr. Eusebiu R. Roșca, director seminarial, asesorii consistoriali: Nicolau Ivan, Lazar Triteanu și Dr. Gh. Proca, protopresbiterul Dr. Ioan Stroia, profesorul seminarial Dr. Vasilie Stan, preotul militar Constantin Moldovan și de diaconii Dr. Octavian Costea, secretar consistorial și Dr. Gh. Comșa, secret. fund. Gozdu. La finea serviciului divin Excelența Sa a cetit în genunchi rugăciunea pentru sănătatea și îndelunga viațuire a Maiestății Sale, iar corul a intonat imnul casei domnitoare. Orașul nostru a fost frumos pavoazat în ziua Monarhului.

Monarhul în Görz și Triest. Maiestatea Sa, domnitorul nostru Carol, a vizitat orașul reocupat Görz, care a suferit mult pe urmele războiului. Comandantul Borovici a întâmpinat pe suveran la intrarea în oraș. Monarhul, care era călare, s'a oprit în piața principală, a ascultat rapoartele comandanților, a primit deputațiunea funcționarilor administrativi și pe mai mulți cetățeni rămași în Görz. Apoi a plecat spre Triest, unde i s'au prezentat trimișii orașului Görz, cari au adus omagii monarhului, mulțumindu-i pentru liberarea locuitorilor de sub domnia militară italiană. Domnitorul a răspuns, că frumosul Görz, perla orașelor austriace, se va ridica din ruine mai bogat și mai înfloritor de cum a fost. Poporul din Triest, fără deosebire de naționalitate, a sărbătorit cu entuziasm pe Maiestatea Sa, atât la sosire, cât și la plecare.

Distincție. Doamna Virginia Ittu, soția dlui Dr. Nicolae Ittu, medic în Sibiu, este decorată din partea Maiestății Sale Monarhului cu crucea de aur pe funtă de vitejie, pentru serviciile pline de jertfă aduse ca soră de caritate în serviciul sanitar.

Exhumările. Comanduirea supremă a armatei a permis earăș exhumările de ca davre și transportarea lor de pe teritorul etapelor.

Comitatul Bereg pentru Ardeal. Comitatul Bereg pusele la timpul său o dare benevolă de 5 la sută în favorul acțiunii «Pro Transsylvania». Dintr'o scrisoare adresată zilele acestea din partea comitelui suprem al numitului comitat către baronul Samuil Iosika, prezidentul acțiunii sus pomenite, se constată, că venitul dării pe timp de un an face 75 mii de coroane.

Teatru german. Se vestește, că trupa teatrală a directorului Leo Bauer își va începe reprezentațiile în teatrul sibian cam pe la mijlocul lui Noemvrie a. c.

Despre capitala Rusiei. Un ziar danez primește dela Petrograd următoarele: Petrogradul a încetat pe semne de-a mai fi capitala Rusiei. De câteva săptămâni s'a pornit un lung șir de trăsuri, în care se transportă comorile orașului. Acum se apropie și evacuarea oficială a capitalei din partea guvernului și a reprezentanților statelor străine. Pe timp ploios se lucrează febril pentru a părăsi cât mai repede Petrogradul, care pare a fi lăsat în grija sorții.

Pedeapsa cu moarte. Dictatorul Kerenski al Rusiei a ordonat să se sisteze executările soldaților osândiți la moarte.

Jertfă pentru jertfă. În camera ungară s'a exprimat dorința, ca femeile fumătoare din Ungaria să renunțe la fumat în vremea de astăzi a lipsei de tutun. Prin faptul renunțării s'ar putea împărtași soldații și invalizii de câteva țigări mai mult pe zi. Una din damele capitalei a dat imediat ascultare dorinței exprimate și a trimis o sută de țigarete unei redacții de ziar, pentru a fi distribuite soldaților și invalizilor războiului. Dama aceasta, care a renunțat la fumat, scrie însă următoarele către redacție: «Domnii, cari stau la cafele, când vor renunța oare la ceașca de lapte și cafea pe seama copiilor de școală? Jertfa aceasta s'ar putea aduce în anul al patrulea de război!»

Pradă de război. Ofensiva noastră glorioasă din Italia este împreună cu câștigarea unei prăzi bogate în alimente: orez, fructe sudice, castane și oleu, — articole care ne lipsesc cam de mult. În Budapesta se fac pași necesari, ca o parte din aceste bunătăți să ajungă și în Ungaria.

Demonstrație studentescă. Tinerimea universitară dela München a pus la cale o demonstrație împotriva profesorului său Wilhelm Förster, care este conducătorul mișcării pacifiste bavareze. În șgomotul înscenat de studenți, profesorul a fost necesitat să-și întrerupă prelegerea și să plece din sală.

Prețul cartofilor. Poliția orașului nostru face atent publicul, că pentru cartofi sânt statorite următoarele prețuri: 100 kg de cartofi pe ales 22 de coroane, 100 kg de cartofi pe neales 20 coroane. Astfel 1/2 hectolitrul costă 3 cor. 8 fil., sau pentru cartofi nealesi 2 cor. 80 fileri. În caz când se plătește preț mai mare, se pedepsește atât vânzătorul, cât și cumpărătorul, ear cartofii cumpărați se confiscă.

Udine. Orașul italian Udine, capitala provinciei cu același nume, este cum am vestit ocupată de trupele aliate. În anul 1866 Udine fusese cedată Italiei din partea Austriei. Orașul, cu 47 mii de locuitori, are o catedrală și multe alte biserici, cu tablouri de valoare, un palat arhiepiscopal (cu opere de artă compuse de pictorii Giovanni da Udine și Tiepolo), primărie clădită în 1457, monumente și statue, teatru și palate particulare, școala de tehnică, muzeu comunal, bibliotecă cu aproape 28 mii de volume și 2000 de manuscrise. Mai are fabrici de metal, de chibrite, pielării, industrie de lemn, de mătăsărit, țesătorie ș. a. Udine a fost mai bine de doi ani cartierul general al comandantului Cadorna.

Poarta dela Gibraltar! După comunicate vrednice de credință, puterile înțelegerii organizează un ciclu de prelegeri, rostite de belgieni, în orașele Italiei, cu scop de a redeștepta însufiețirea foarte scăzută a italienilor pentru război. Obiectul prelegerilor îl formează pretinsa violentare a Belgiei din partea germană. Unul dintre conferențiarilor belgieni, care a întâmpinat nu puțină opoziție la o astfel de prelegere, a strigat năcăjit: «Ce voiți voi? Dacă Anglia închide poarta Gibraltarului, voi italienii pieriți de foame în opt până în patru-sprezece zile!» Se vede că stimabilul belgian își cunoaște prietenul din experiență proprie.

O invenție de mare folos. Circulația bancnotelor, cu deosebire în timpul de astăzi, este împreună cu un mare neajuns: Bancnotele, trecând prin numeroase mâni, de multe ori se rup, chiar și dacă hârtia din care sânt făcute, nu este tocmai slabă. Lipirea lor se face de obicei cu foițe de țigarete și gumă arabică, dar este o lipire mai mult sau mai puțin defectuoasă. Un funcționar al băncii «Albina», dl Petru Simtion, care și-a făcut deja un nume pe terenul invențiilor practice, ni-a arătat o combinație de hârtie preparată, prin care bancnotele rupte se pot lipi ușor și peste așteptare, atât în ce privește durabilitatea, cât și transparența deplină a noului mijloc inventat de dl Simtion. Hârtia preparată de ds se contopește în hârua bancnotei. Cine dorește să aibe hârtie de lipit bancnote, n'are decât s'o ceară direct dela dl Petru Simtion funcționar la «Albina» în Sibiu (Nagyszeben), cu prețul de 10 fil. resp. 20 fileri, și o primește franco cu poșta.

Legături de hârtie. Legarea cupoanelor, actelor, dosarelor, ziarelor ș. a. este împreună în orice birou cu multă muncă. În timpul din urmă s'au întrebunțat legături de gumă la legarea de cupoane. Dar

guma s'a scumpit și aproape nu se mai găsește. O nouă invenție, datorită earș dlui Petru Simtion, vine în ajutorul persoanelor ocupate cu munca amintită, și anume, legătura de hârtie pregătită pentru cupoane. Din o rolă de hârtie de aceasta se pot tăia cu foarfecile până la 30 bucăți de legături. Se poate procura de a dreptul dela dl Simtion, funcționar la «Albina» în Sibiu (Nagyszeben) pentru 10 fileri și porto.

Coroane eterne. Veteranul paroh emeritat George Borzea din Viștea-inferioară, dăruiește în amintirea răposatei sale soții Paraschiva și a ficei sale, preoteasa Paraschiva Tatu n. Borzea din Cichindeal, suma de 10 cor. la «Legatul Amos Tordășianu pentru ajutorarea copiilor săraci din Ilia murășană, aplicați la meserii». Pentru acest dar, implorând mângăiere celor îndurerăți și odihnă lină celor trecuți la cele vecinice, exprimă sincere mulțumite: Victor Tordășianu, Prez. Reuniunii sodalilor sibieni.

Teatru cinematograf. Marți în 6 Noemvrie se reprezintă la Apollo, în Strada Schewis, marea dramă în 5 acte Mântuitorul milioanelor, în primul rol cu artista Șarlota Neumann. Miercuri și Joi, în 7 și 8 Noemvrie, Bătrânul Țigan, dramă. Afară de aceasta suplimentele obișnuite.

Cărți și reviste.

Calendarul arhidiecezan.

A apărut de sub tipar:

Calendarul arhidiecezan pe anul 1918. Este anul al 67-lea al acestui calendar, alcătuit cu deosebită îngrijire.

Bogat în materie de cetit, Calendarul arhidiecezan pe 1918 cuprinde povestiri de valoare; versuri de cei mai buni scriitori din țara noastră; numeroase sfaturi, îndrumări și notițe.

Din bucățile de cetire amintim următoarele: Putere și iscusință, o frumoasă povestire de pe vremea împăraților romani. Domniitorul nostru Carol IV (împlinind vârsta de 30 de ani). Despre Titu Maiorescu († 1917). Scăpat din mâinile rușilor (întâmplări din război, spuse de Aurel Crenian). Unul care promite (însemnări despre poetul G. B. dela «Drapelul»). Tatăl orfanilor. Fluierul lui Pinteș, din popor, cu o poezie de St. O. Iosif. Cartea ursitei, fapt cu învățătură. Despre poame, de luat în seamă. Păstrarea sănătății, povești foarte prețioase. Pentru economi (despre nutrețuri potrivite, câteva boale de animale ș. a.) Pedepzirile copiilor (sfaturi de neapărată trebuință pentru părinți). Gânduri, ghicitori, glume ș. a. ș. a.

Calendarul arhidiecezan pe 1918 este împodobit cu șapte chipuri interesante din război, dintre care patru ni le-a pus la dispoziție editura vestitei publicațiuni «Unsere Krieger» din Viena, și înfățișează: Adăposturi de trupe austro-ungare, mitralieră în poziție, tipuri caracteristice de albanezi dela Scutari ș. a.

În părțile cealalte ale Calendarului arhidiecezan pe 1918 se găsește: Cronologia, zilele și lunile de peste an, mersul vremii, Casele domnițoare, tarifa poștală și de timbre, însemnarea târgurilor ș. a.

Calendarul arhidiecezan s'a tipărit de astădată în două ediții, și adevă: o ediție cu Șematismul bisericii ort. române din Ungaria și Transilvania, și o ediție fără Șematism. Cea dintâi, cu șematism, costă 2 cor. și porto 20 fil. A doua, fără șematism, costă 1 cor. 20 fil. și porto 20 fil. (Cu trimiteri recomandată 40 fil.)

Cereți Calendarul arhidiecezan dela Librăria Arhidiecezană în Nagyszeben (Sibiu). Librările și revânzătorii primesc rabatul cuvenit.

Calendar diecezan. A apărut Calendarul diecezan pe anul 1918 al tipografiei diecezane din Arad. Conține, afară de partea calendaristică și literară, numeroase

portrete ale persoanelor, care s'au distins în război. Prețul exemplarului 90 fileri. Calendarul se poate comanda la toate librăriile românești.

Poșta redacției.

O. D. V. D. paroh în S. După informația primită dela Librăria arhidiecezană, conducătorilor oficiilor protopresbiterale «Calendarul arhidiecezan» nu li se mai trimite spre desfacere ca în trecut, numai dacă se cere anumit, pentru aceea se dă și particularilor rabat, pentru vinderea de cel puțin 20 exemplare, și este un semn bun, că nu numai preoți și învățători, ci chiar și țărani cer în număr considerabil calendarul pentru desfacere.

Prin cuprinsul său literar bogat și variat, evident din inseratul publicat tot pe această pagină a foaiei, și prin exactitatea datelor pentru trebuințe oficiale, Calendarul arhidiecezan de astădată se recomandă de sine și este foarte bine, că pentru preoți și învățători este edat, cu șematismul mitropoliei și arhidiecezei, iar ca ediție populară, fără de acest șematism, cu un preț cât se poate de redus, ca să fie accesibil și pentru mulțimea știutorilor de carte dintre credincioșii țărani.

Nr. 8058/1917 Epitr. (225) 1—3

Publicațiune.

Consistorul arhidiecezan dă în arândă moșia sa de pe hotarul comunelor Iclandul mare și Bodoni în mărime de 681 jugere pătrate pe 6 ani, cu începere din 1 Ianuarie 1918, până în 31 Decemvrie 1923.

Esarendarea se face prin oferte în scris — cari se pot înainta și preda la mâna delegatului consistorial, referentul Nicolae Ivan, — Vineri la 10/23 Noemvrie dela orele 3 până la 5 p. m. în biroul acelu referent sigilate — conținând o adeverință dela cassa arhidiecezană ca reflectantele a depus vadiul de 4000 coroane — în număr ori în hârtii de valoare, și o declarație, că cunoaște condițiile de licitare și se supune aceluora întru toate. Condițiile de licitare se pot vedea în biroul referentului dela ziua publicării până la ziua licitațiunii, eventual se și pot decopia.

Sibiu, la 20 Octomvrie 1917.

Consistorul arhidiecezan.

Cursul de scris cu mașina se începe în 15 Noemvrie a. c. Adresa la administrația foii. (221) 1—3

Nr. 357/917. (222) 1—3

Concurs.

Pentru întregirea postului de capelan temporal în parohia de cl. II Toltea mare și filia Toltea-mică, din protopresbiteratul Orăștiei, se publică concurs cu termen de 30 zile dela prima publicare în «Telegraful Român».

Emolumentele împreună cu acest post sunt cele fasonate în coala B. pentru întregirea dela stat, în proporția statorită în ședința comitetului și sinodului parohial din 1 Octomvrie 1917. aprobate de Veneratul Consistor sub Nr. 7649 Bis.

Concurenții să-și înainteze cererile, instruite cu documentele prescrite pentru preoți cu pregătire superioară la subscrisul oficiu în termenul arătat, și să se prezinte în vre o Duminecă sau sârbătoare în biserică, cu prealabila incunoștințare a subscrisului, spre a oficia, cânta sau predica.

Orăștie, la 1 Octomvrie v. 1917.

Oficiul protopresbiterat gr.-or. român al tractului Orăștie, în conțelegere cu comitetul parohial.

Vasile Domaș, protopop.

Nr. 368/917 (219) 3—3

Concurs.

Pentru întregirea parohiei de clasa III-a Capalna (Sebeskápolna), în protopresbiteratul Sebeșului, se publică concurs cu termen de 30 zile dela prima publicare în «Telegraful Român».

Emolumentele sunt cele fasonate în coala B. pentru întregirea dela stat.

Concurenții au să-și înainteze cererile instruite conform normelor în vigoare, în termenul indicat, subsemnatului oficiu protopresbiterat, și până în 8 zile înainte de alegere, cu observarea dispozițiilor din Regulamentul pentru parohii, să se prezenteze poporului în biserică spre a cânta, respective a cuvânta și celebra.

Sebeș, la 6/18 Octomvrie 1917.

Oficiul protopresbiterat al tractului Sebeș în conțelegere cu comitetul parohial

Sergiu Medeanu, protopop.

Nr. 238/1917 (220) 3—3

Concurs.

Pentru ocuparea postului de paroh în parohia Brădești (cl. III-a) se publică concurs, cu termen de 30 zile, dela prima publicare în «Telegraful Român».

Venitele, cu întregirea prescristă dela stat, sunt conform datelor din coala B.

Cererile de concurs se vor înainta la subsemnatul oficiu, în termenul sus indicat, în care timp concurenții se vor prezenta, în vre-o Duminecă sau sârbătoare la biserică, — pe lângă observarea restricțiilor regulamentare, — spre a cânta și predica, eventual a celebra.

Alba-Iulia, 7 Octomvrie 1917.

Oficiul protopresbiterat rom.-ort. al tractului Alba-Iulia, în conțelegere cu comitetul parohial.

Ioan Teoclescu, protopop.

A apărut și se află de vânzare la : : : Librăria Arhidiecezană : : :

„Biblioteca Băncilor Române“
Nrii 21—22.

Curs elementar
de
Stenografie românească
după
sistemul stenotachigrafic
de
Vasile Vlaicu,
matematicul „Băncii gen. de asigurare“, Sibiu.
Prețul 2 coroane, plus 10 fil. porto.

A apărut și se află de vânzare la Librăria arhidiecezană:

Conlucrarea omului cu Dumnezeu.

Predici

de
Mihai Păcățian,
protopresbiter

și alți preoți din ppresbiteratul B. Comloșului.

Prețul 3 cor., plus 12 fil. porto.

A apărut și se află de vânzare la Librăria Arhidiecezană:

Despre caritatea creștinească.

Trei predici

de
Abatele Metodi Zavoral.

Prețul: 30 fileri plus 10 fileri porto. Se vinde pentru scopuri culturale-filantropice.

A apărut și se află de vânzare la Librăria arhidiecezană în Sibiu:

Frumoasa din Nor

și alte povești

de
E. Hodoș.

Prețul 2-50 cor. + porto 20 bani.